

Når nesten alle norske byer er for små, hvor blir det da av småbyen?

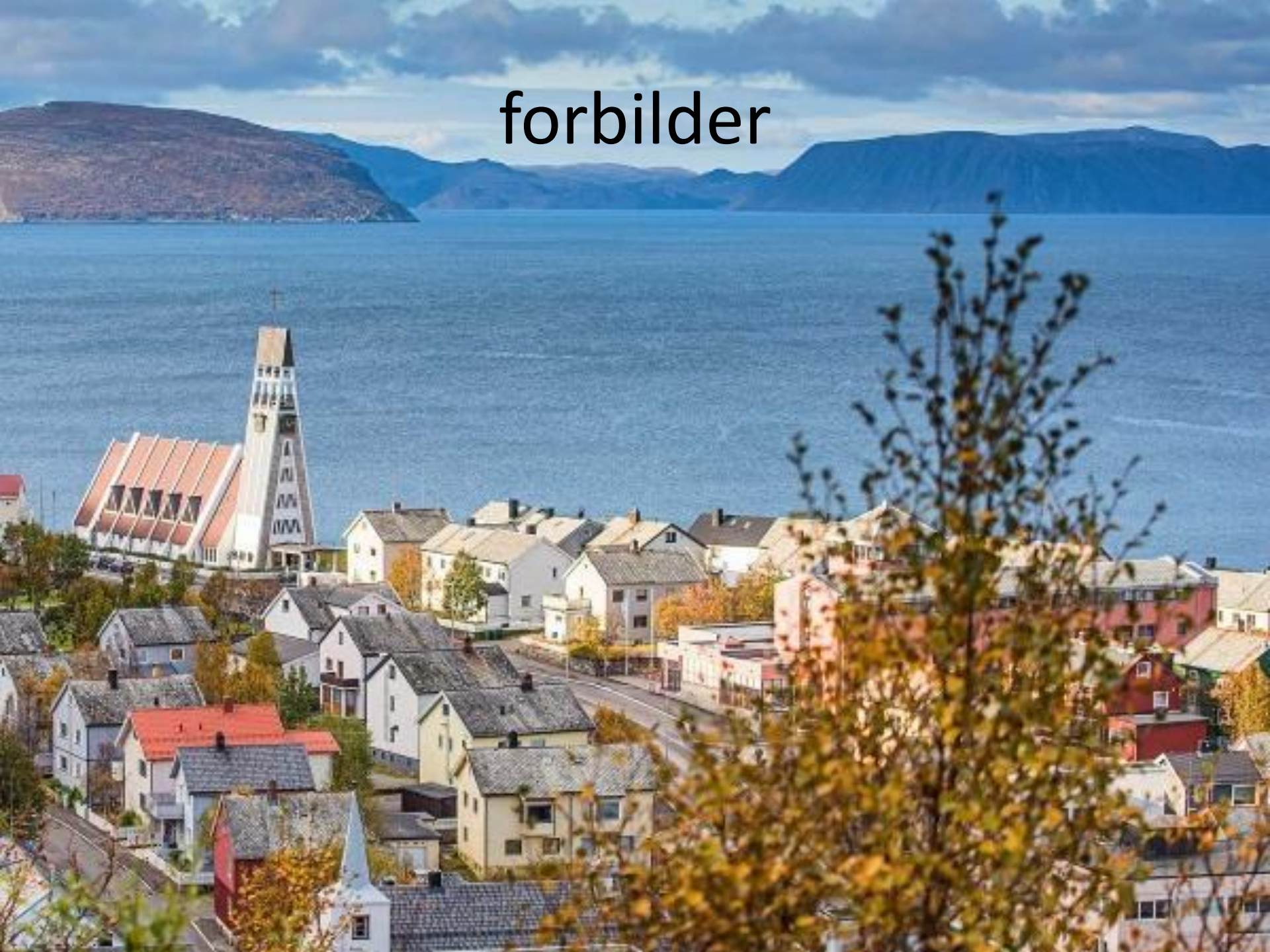
Om handlingsrom, muligheter og et blikk på årets Attraktiv by-nominerte. Erling Dokk Holm, Høgskolen Kristiania.

Strategier for byvekst

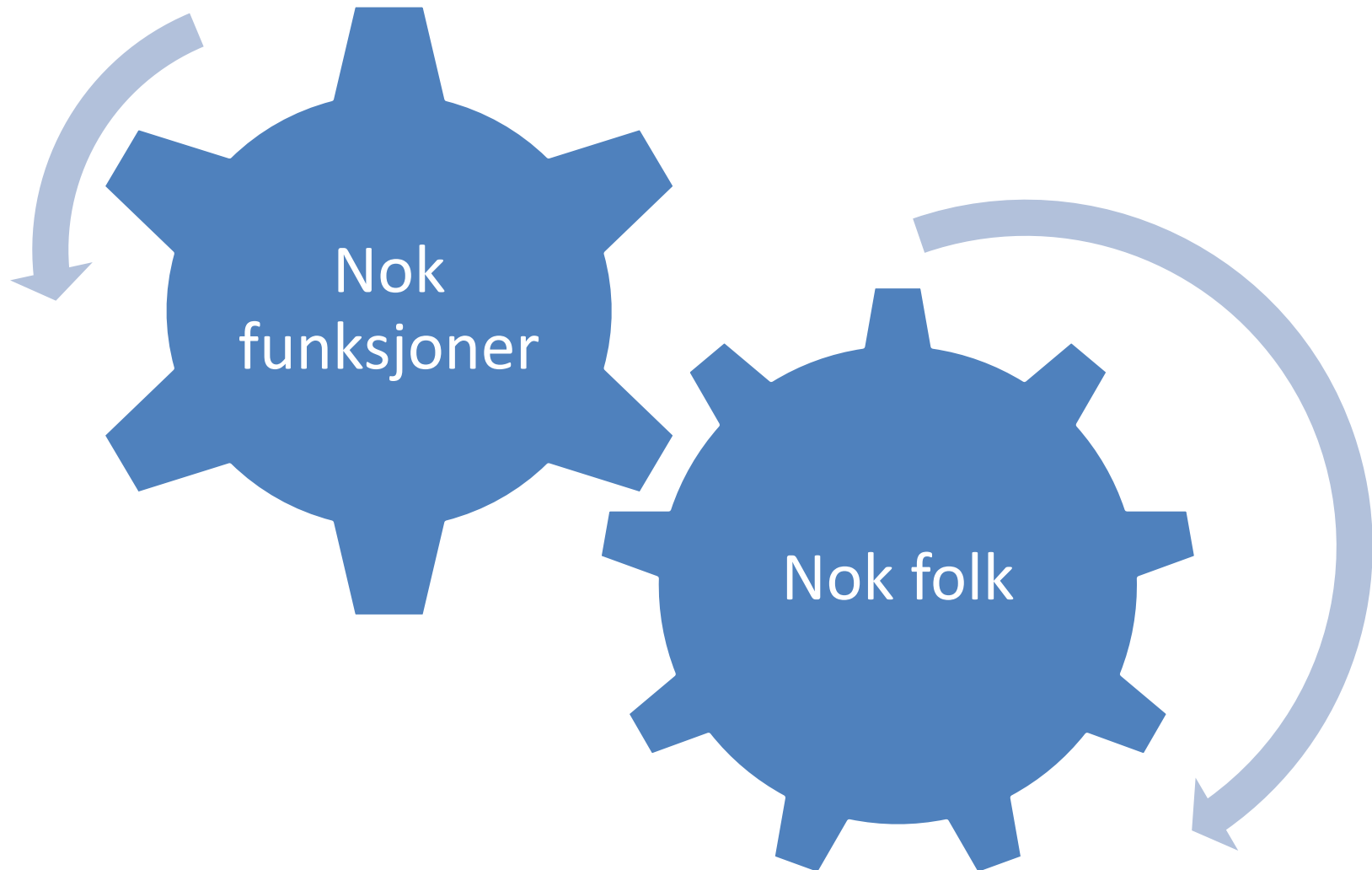
- Kvinner + kunnskapsarbeiderne må vinnes

forbilder

Kritisk masse

Bærekraftige byer er gode byer

- Og vi leter etter forbilder

Noen byer vi likte

- Sykehus i sentrum – Trondheim
- Sentrumssatsning, boliger, kultur, arkitektur – Bodø
- Sentrum hele veien – Asker
- Sterk kommunalt driv som skaper struktur - Hammerfest
- Gratis kollektivtransport – Fredrikstad
- Aktivistisk, åpen kommune med sofistikert strategi for næringsutvikling – Arendal
- Nådeløst sentrumsfokus og frivillig sektors beste partner - Egersund

Hva kjennertegner gode bystrøk?

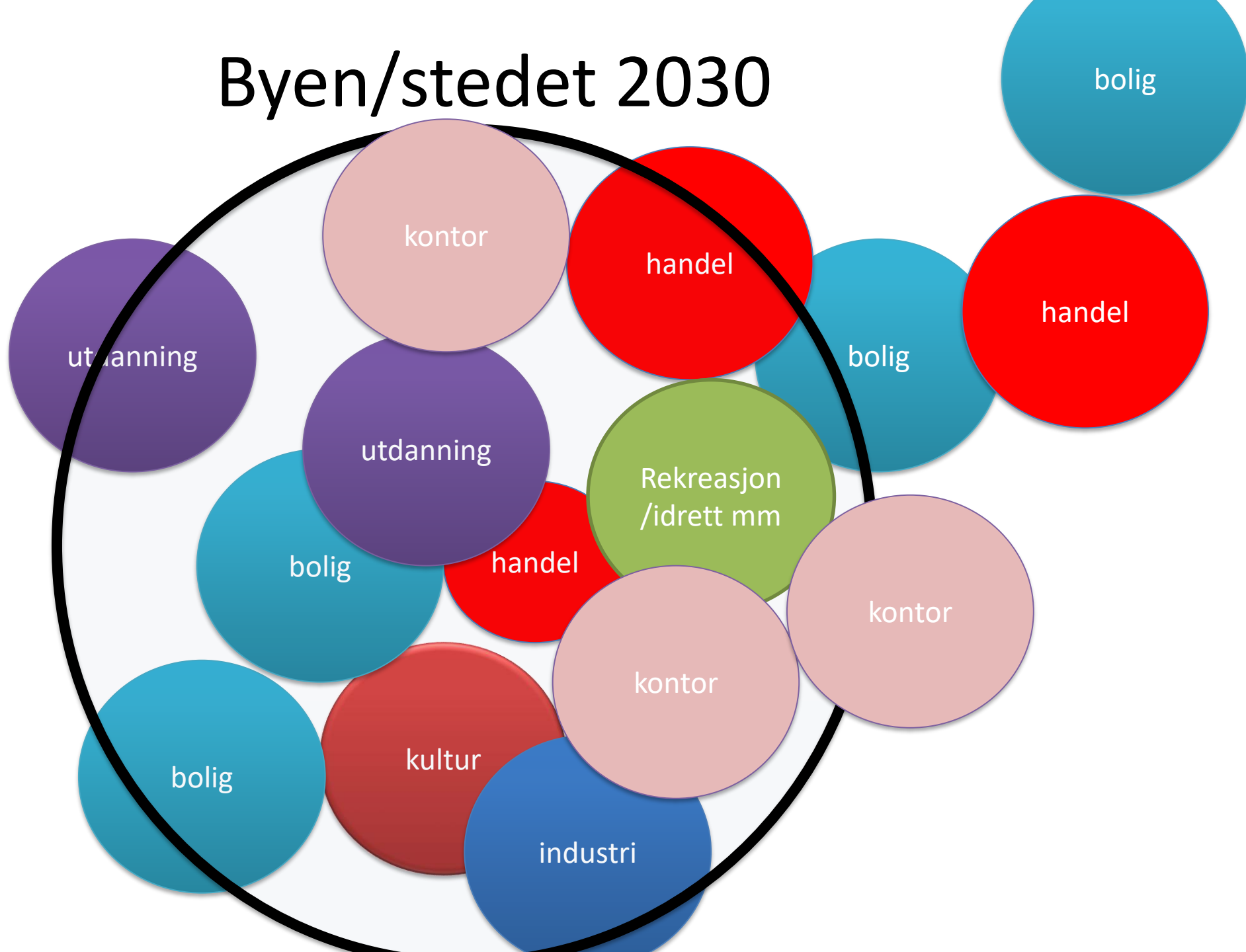
- Blandet bruk, næring, bolig og tjenester flyter sammen
- Alt relevant i gåavstand
- Koblet til god kollektivtransport
- Mange attraksjoner for ulike mennesker og gode møteplasser
- At det er grønt og blått?

Det som skjer

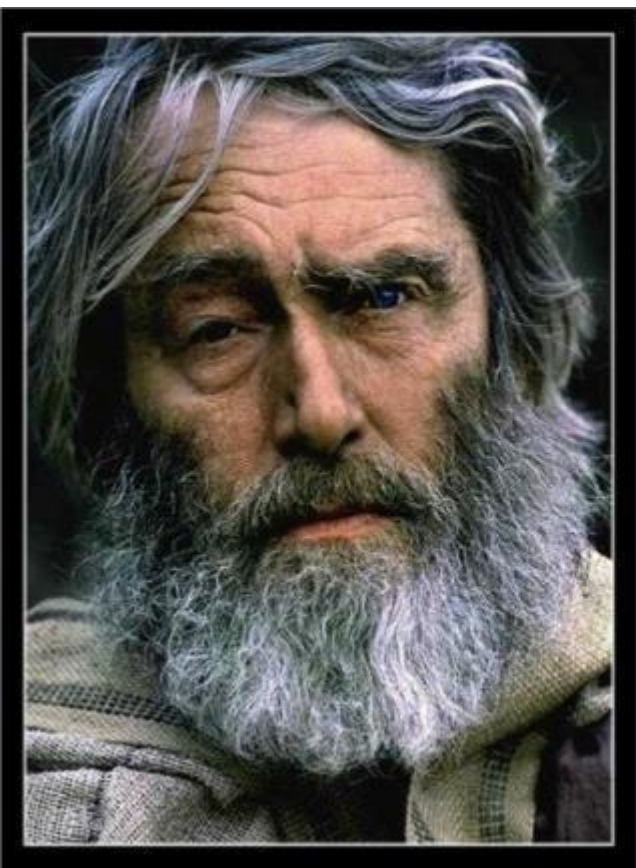

- De små byene dominerer
- Veksten i regionene foregår i de tetteste tettstedene
- Småbyen vokser

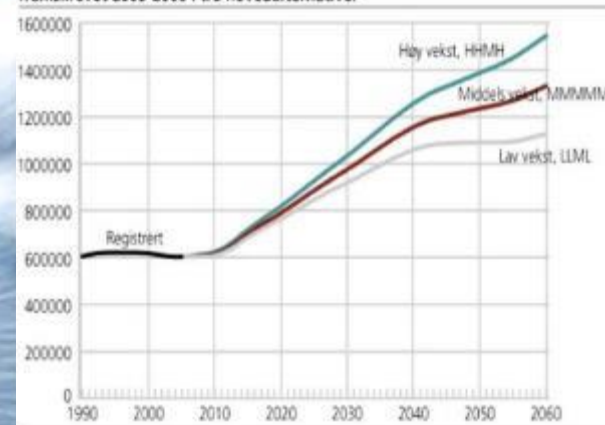
Byen/stedet 2030

Stadig flere eldre må bo sentralt

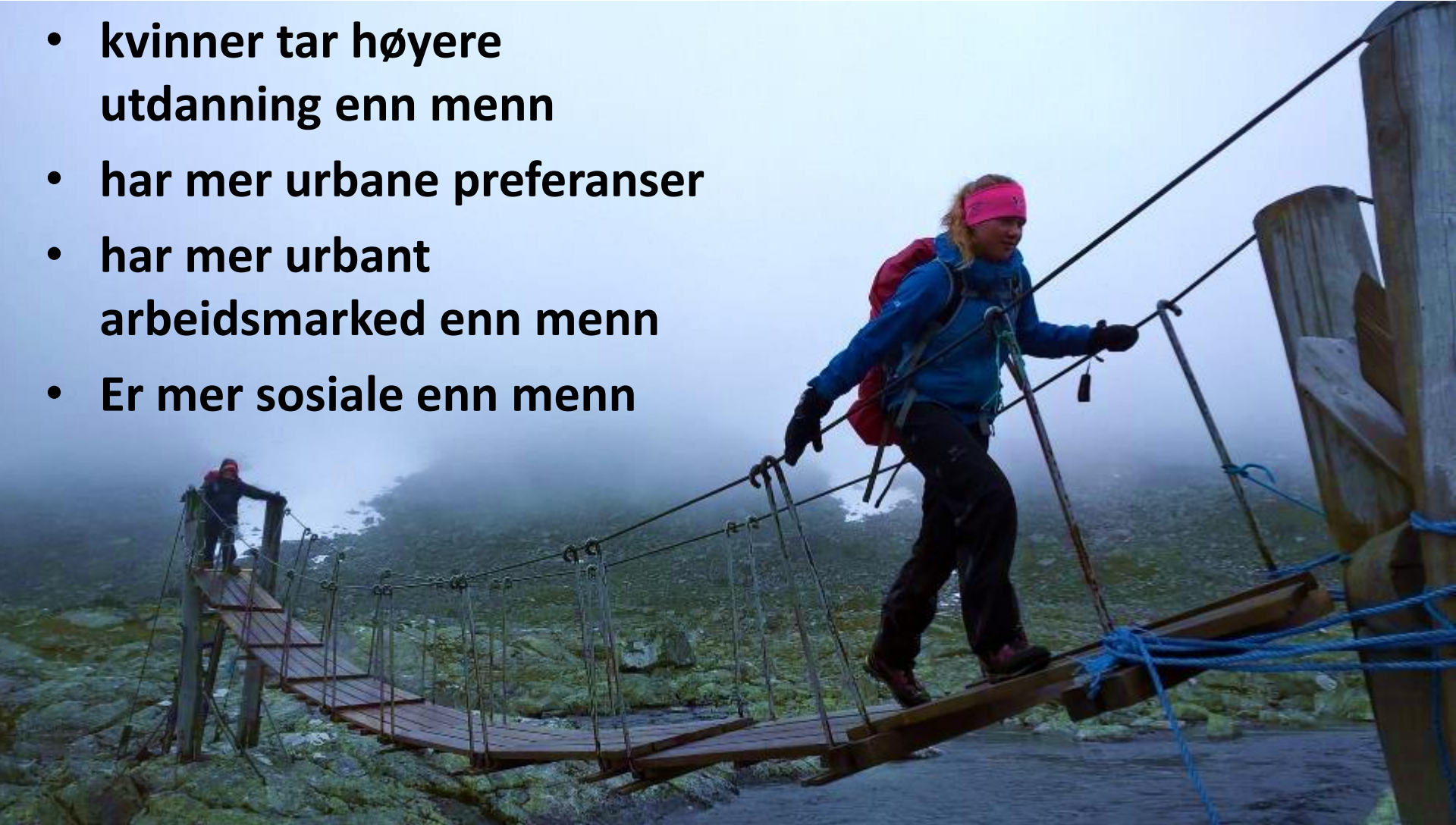
Figur 6. Antall personer 67 år og over. Registrert 1990-2005 og
framskrevet 2005-2060 i tre hovedalternativer

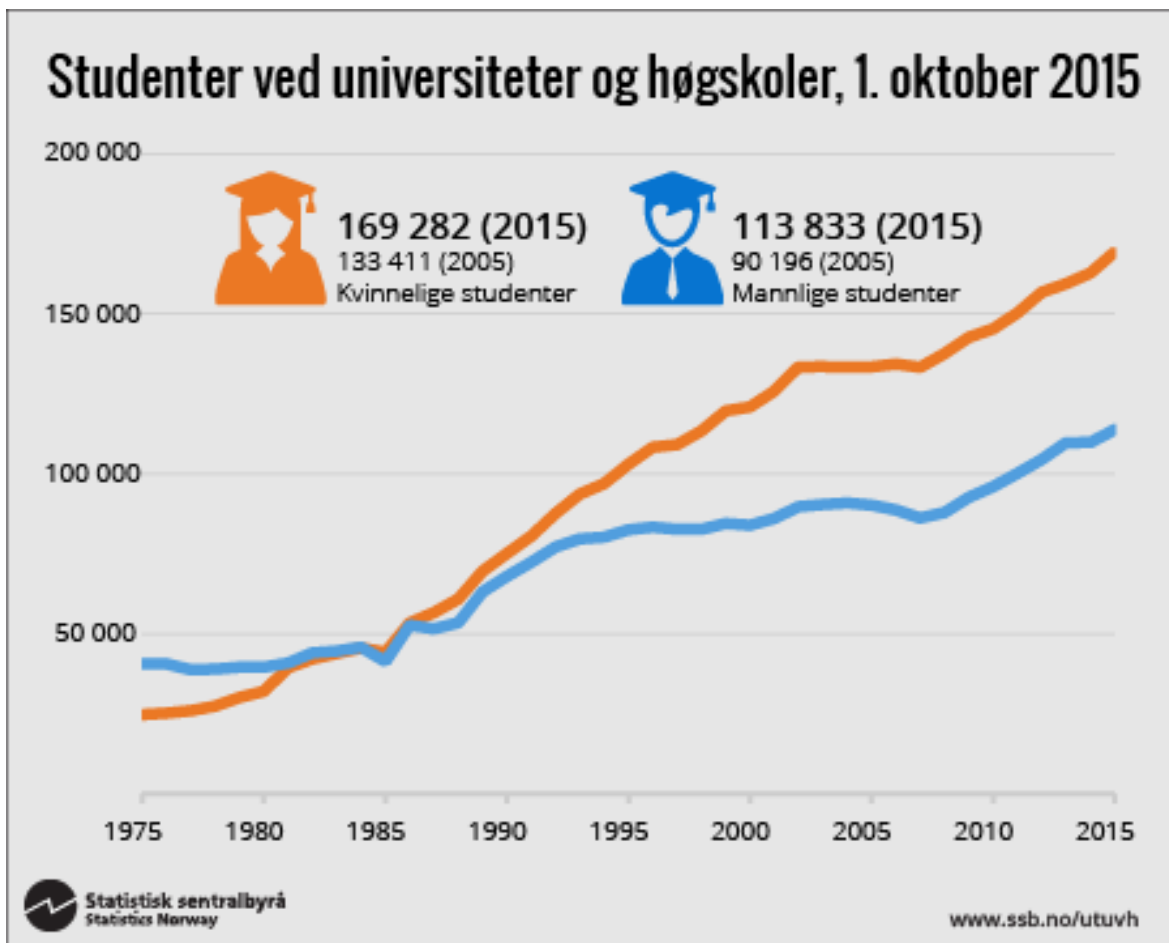
kvinnefrigjøring

- **kvinner tar høyere utdanning enn menn**
- **har mer urbane preferanser**
- **har mer urbant arbeidsmarked enn menn**
- **Er mer sosiale enn menn**

Høyere utdanning

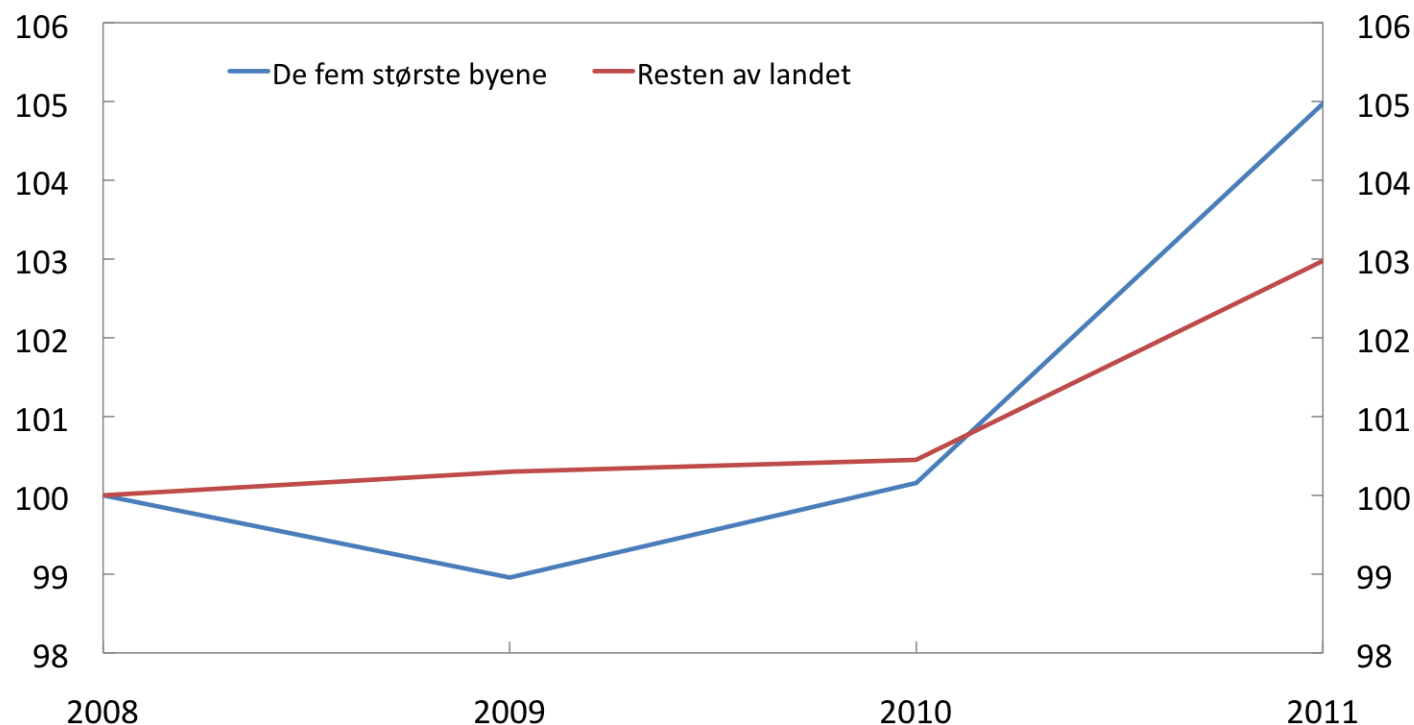

Hva er effekten av høyere utdanningsnivå?

Kunnskapsnæringene vokser mest i byene

Årlig vekst i antall sysselsatte i kunnskapsnæringer¹⁾ for de fem største byene²⁾. Indeks. 2008=100. 2008-2011

¹⁾ Næringskode 62, 64, 66, 70, 71 og 72

²⁾ Oslo, Bærum, Stavanger, Bergen og Trondheim

Kilde: Statistisk sentralbyrå

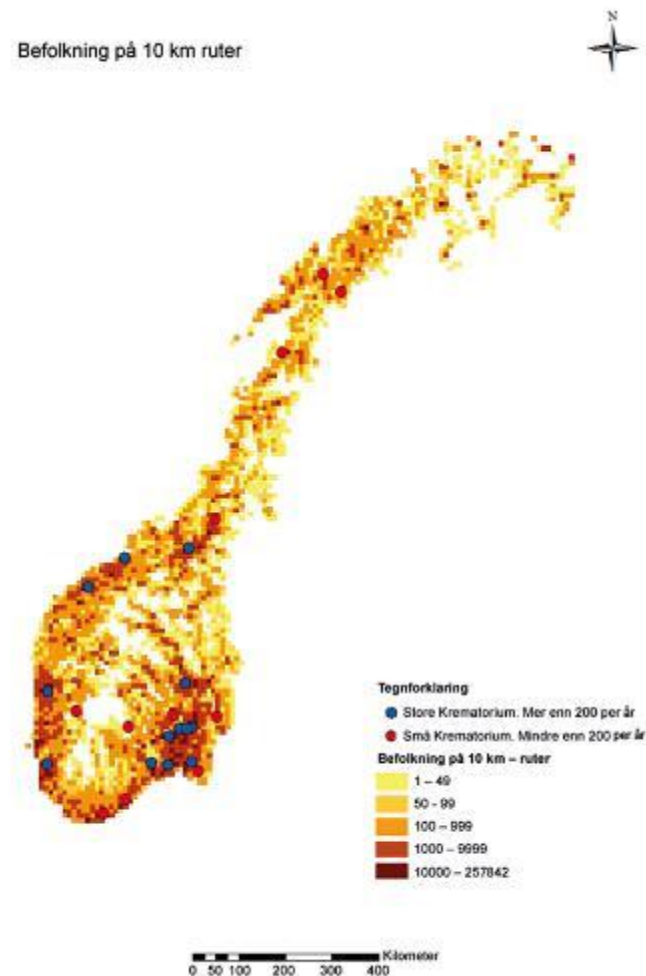
Mer tjenester, mindre varer i by

Forskningen sier:

Gjennomsnittslønnen er høyere i områder med høyt befolkning og høy befolkningstetthet.

...arbeidsstyrken er mer produktiv i områder med høy befolkningstetthet og stor befolkning.

- Tetthet er å koble transport-, areal- og boligpolitikk
- Tetthet er det i skal leve av etter oljen
 - Fordi økt tetthet er produktivitetsøkende

et regnestykke!

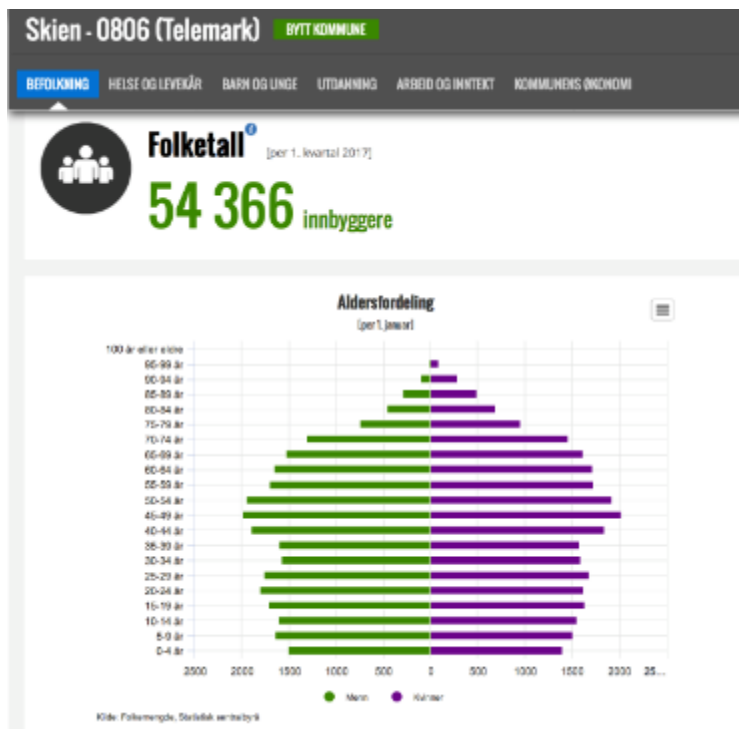
- Tall fra etter finanskrisen i USA:
 - 1 dollar investert i et sentrum skaper 1,8 til 3,5 dollar i avkastning
 - 1 dollar dollar investert utenfor et sentrum skaper 0,7 til 1,2 dollar i avkastning
 - (Edward Glaeser)

Folkemengde og areal i tettsteder 1. januar

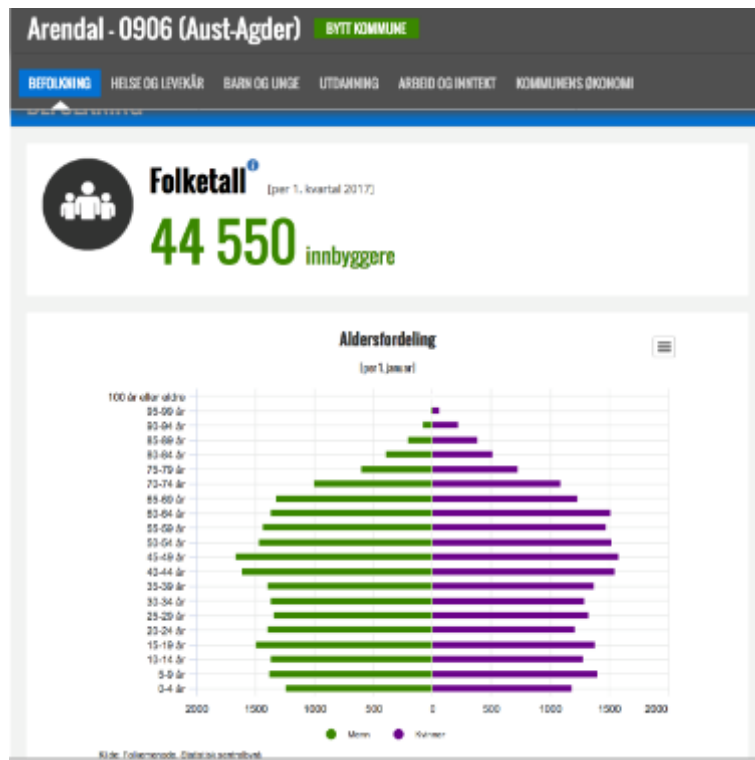
	Folkemengde	Endring	Endring i prosent
	2016	2015 - 2016	2015 - 2016
Antall bosatte i tettsteder	4 229 849	57 045	1,4
Antall bosatte i spredtbygde strøk	968 576	-5 236	-0,5
Areal av tettsted (km ²)	2 172,50	14,22	0,66
Antall bosatte per km ² i tettsteder	1 947	14	0,7
Andel bosatte i tettsteder, prosent	81,13	0,18	0,22
Bosatte i de fem største tettstedene			
Oslo	975 744	17 366	1,8
Bergen	252 772	2 352	0,9
Stavanger/Sandnes	213 313	2 439	1,2
Trondheim	177 617	2 549	1,5
Drammen	115 137	1 603	1,4

Hvor mange mennesker bor i Skien?

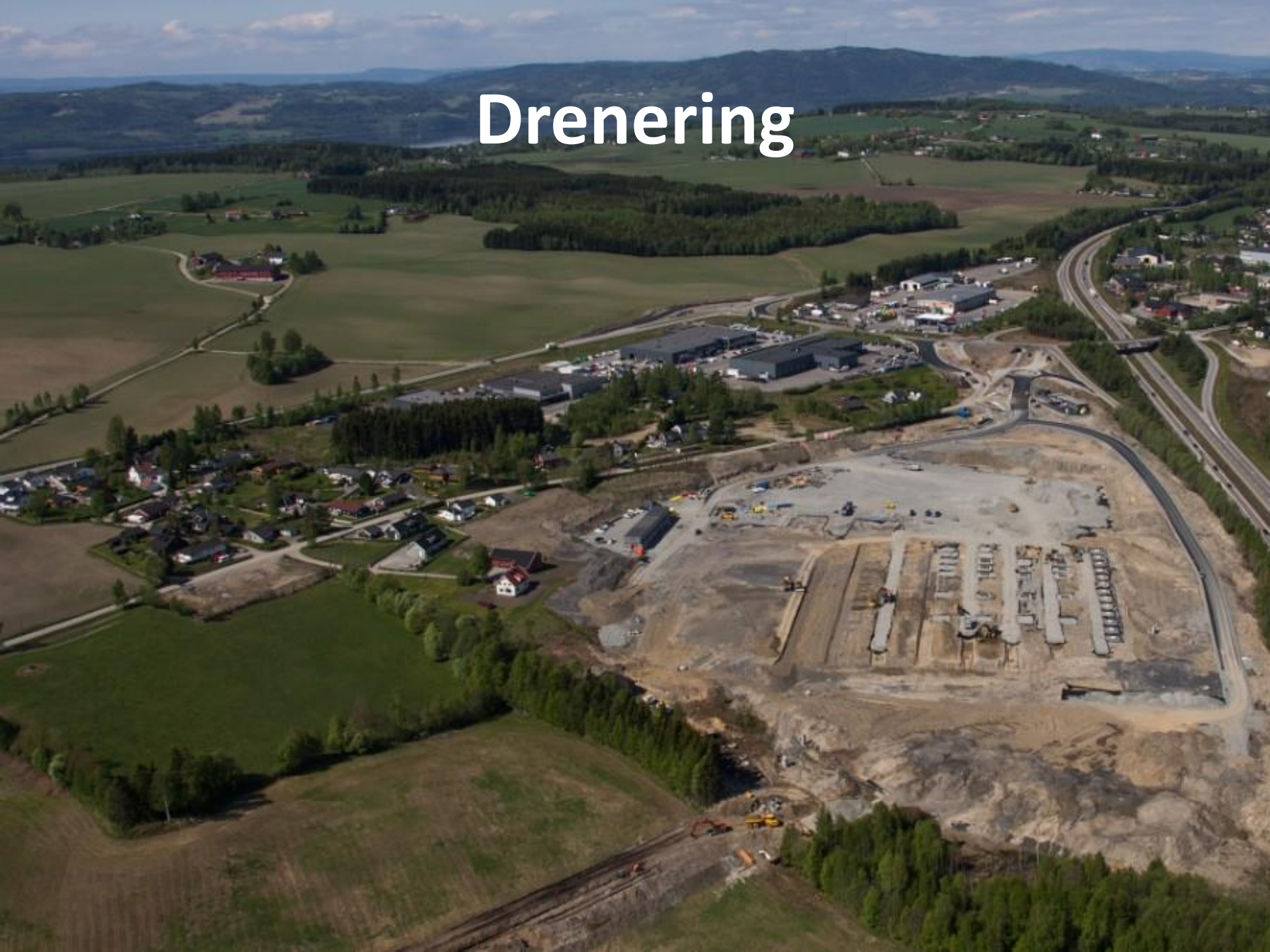
- Norges 11. største by

Hvor mange mennesker bor i Arendal?

Drenering

Norge akkurat nå?

Handlingsrom

De vi langsomt kan forandre

- Inntekt
- Utdanningsnivå
- Allmenne holdninger

De vi raskt kan endre

- Plangrep
- Gang- og sykkelvennlighet
- Balansen bil versus aktiv transport
- Kvaliteten på offentlige rom som parker etc
- Pris på mobilitet
- Fartsgrenser
- Arkitektur
- Kultur
- Prosesser

Prosesser og metoder

- Hvordan arbeider kommunen?
- Kommune 3.0?
- Demokratiet?
- Frivillig sektor – hører vi på den?

3.0

KOMMUNE 1.0

Kommunen bestemmer
"ovenfra-og-ned".

KOMMUNE 2.0

Brukeren bestemmer.
"Kommunen bærer
deg gjennom livet".

KOMMUNE 3.0

Vi bestemmer sammen.
"Hva skal vi få til i
fellesskap i dag?".

Lokale strategier for å lykkes

meningen med by- og tettstedsutvikling er å skape en attraktive byer og et levende sentrum

Kjennetegn ved en attraktiv by?

- Vekst
- Vekst som blir et gode og ikke et onde
- En by som assosieres til positive verdier
- En by som gir innbyggerne så gode liv som mulig
- Pluralistisk/mangfoldig
- Der mennesker og kapital vil være
- Der ideer skapes
- Egenart
- Lett å komme til
- Lett å dra fra

En attraktiv by?

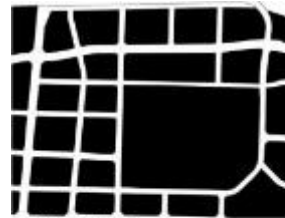

Arkitektur og byplan som verktøy i by- og tettstedsutvikling

En god byplan

- Konsentrasjon, ikke spredning
- Multifunksjonelle sentrum
- Stort utvalg av boligformer
- Stor variasjon i næringslokaler

MISSISSAUGA

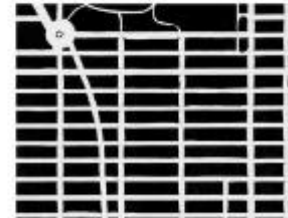
BARCELONA

COPENHAGEN

LONDON

NEW YORK

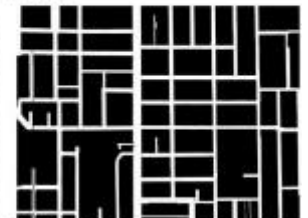
PARIS

ROME

SAN FRANCISCO

TORONTO

Gode offentlige rom bidrar til levende bysentrum

Arendal

Selve store byer må ha små plasser

Verdens mest kjente torg er ikke så stort

Drammens beste plass?

Drammens beste plass?

God arkitektur

God arkitektur

God byarkitektur

God byarkitektur

God byarkitektur

God byarkitektur

Gode halvoffentlige rom

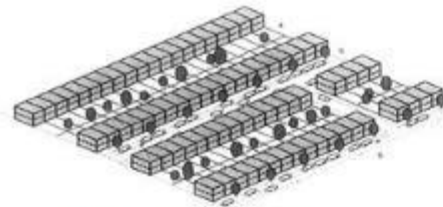
- De halvoffentlige rommenes betydning
 - Skaper møter
 - Skaper trygghet
 - Skaper tilhørighet

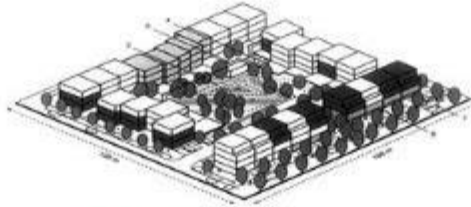
Sosial bærekraft, hva har det med arkitektur og byplan å gjøre?

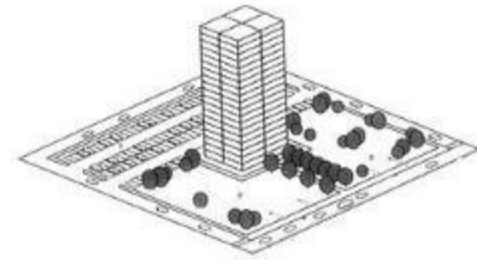
Hvilke boligtypologier skaper best halvoffentlige og halvprivate soner?

75 dwellings per hectare

75 dwellings per hectare

75 dwellings per hectare

Gode norske eksempler på boligprosjekter med gode halvprivate/halvoffentlige rom

Løvåshagen, Bergen

Årvollskogen

Torshov

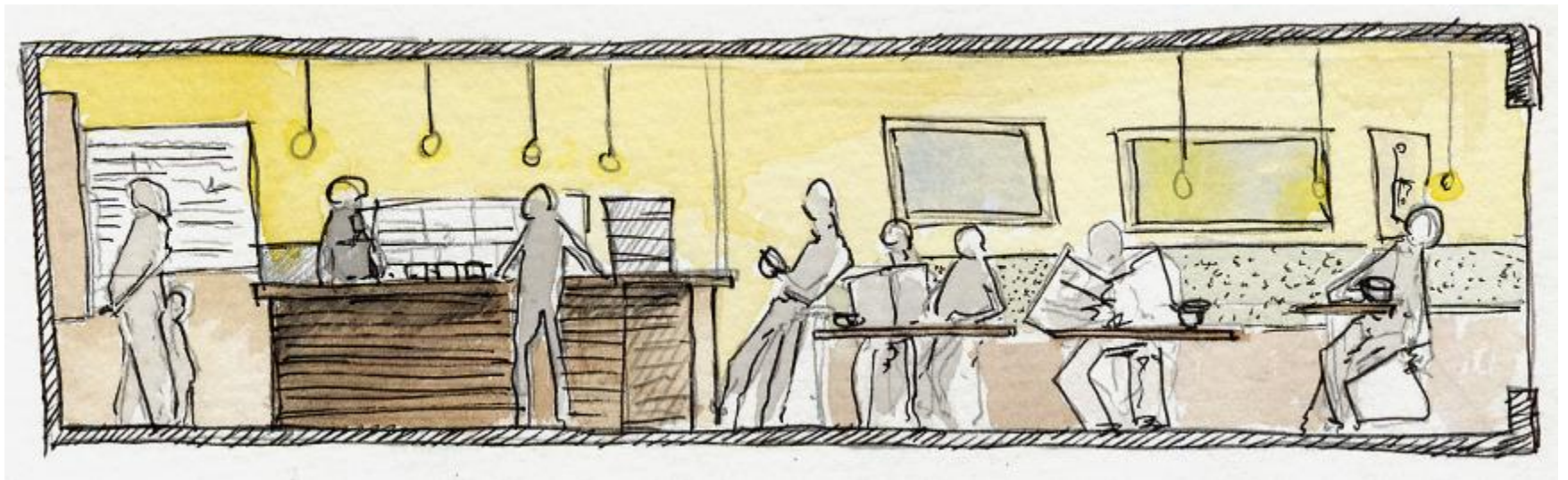

Bra?

Gode kommersielle og offentlige halvprivate rom

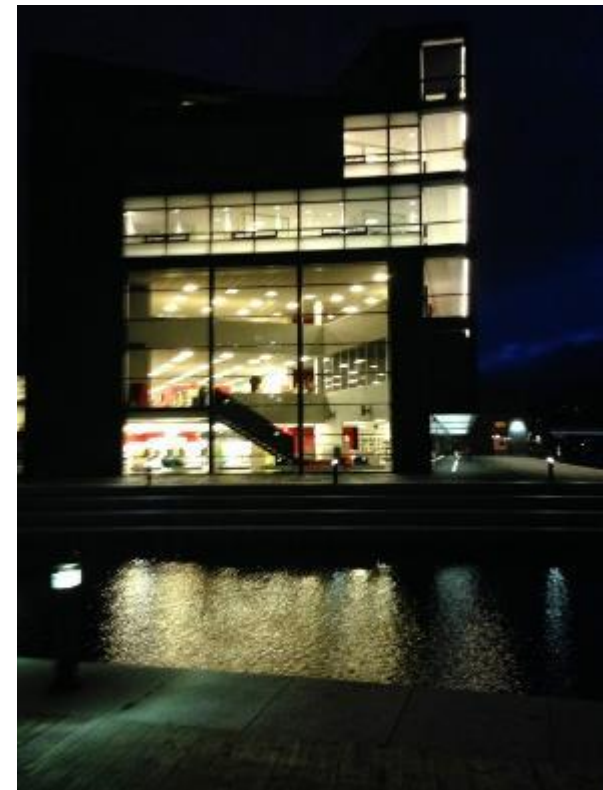

Å være alene i byen

biblioteket

Folkehelsefokus

folkehelse

- psykisk

- fysisk

God folkehelse skapes gjennom mange tiltak

- arealplan
- arkitektur

Nærings- og utdanningsstrategi

Koble de to

God næringsutvikling er å være attraktiv for de gruppene som skaper framtidens næringer

- Ergo må kvinner få det de vil ha

Hvorfor er kultur en bra strategi i byutvikling?

5.3 Byens miks af offentlige og private arbejdspladser

The Work Foundation (2008a, 2010) beskriver seks bytypologier:

- **Enterprise Powerhouses:** Byer med en stærk privat højproduktiv sektor
- **Enterprise Engines:** Privat sektor i vækst og med stigende økonomisk styrke
- **Knowledge Hubs:** Den offentlige sektor er dominerende, og der er en højproduktiv videnskabsøkonomi
- **Enterprise Ready:** Stør privat sektor, der ikke har den forventede økonomiske vækst
- **Enterprise Sparks:** Byer, der er i gang med at gennemføre en transformation fra offentlig til privat sektor
- **Enterprise Priorities:** Byer med en dominerende offentlig sektor og en svag økonomi.

Deres studie viser, at der er store forskelle mellem de mellemstore byers økonomiske præstationer og deres muligheder for at skabe vedvarende vækst. Byer, der er specialiseret i en funktion i stedet for en sektor, er mere sårbare i krisetider. Ikke overraskende er byer, der er specialiseret i vidensservice og de mest innovative trin af værdikæden, desuden mindre sårbare og har nemmere ved at skabe vækst end byer, der er specialiseret inden for en industri. Studien viser ydermere, at byer, der har gode internationale forbindelser, har nemmere ved at tiltrække vidensintensive industrier og derved sikre deres veje til vedvarende vækst.

5.4 Metropolerne og mellemstore byer

Van der Berg & Van Winden (2004) analyserer forudsætninger for vækst for forskellige typer af byer. De lægger særlig vægt på følgende faktorer: Vidensbase (universiteter), Økonomisk base (innovative virksomheder m.v.), Livskvalitet, Tilgængelighed, Mangfoldighed, Urbanisering, Social lighed, Tiltrækning af vidensarbejdere, Oplysning og tilførsel af viden og udvikling af globale klynger.

Van der Berg & Van Winden (2004) viser – på baggrund af en række case-studier, der er udarbejdet typologier for byer, hvor der skelnes mellem metropoler ("Metropolitans") og mellemstore byer ("Non-metropolitans") – at byer klæber sig forskelligt på de forskellige, nævnte faktorer. Studien opdeler desuden byer på baggrund af vidensintensiteten i byen. Samlet set giver disse to dimensioner os de forskellige typologier, som er illustreret i figur 5.1.

Studiet peger desuden på, at mellemstore byer kan have brug for stærkere relationer med andre byer (for at kompensere for deres spredelse), og at vejene til vækst for mellemstore byer er fokuseret omkring styrket specialisering og niche-forretningsområder, samt et styrket samarbejde med andre byer.

Figur 5.1. Van der Berg & Van Winden (2004) typologi af byer

Mellemstore byer	Metropoler
• Sun Technotowns (Sunderland, UK) • Technotowns in transition (Jönköping, Århus) • University towns (Maastricht, Groningen) • Non-university towns (Sunderland, UK)	• Knowledge stars (Munich, Amsterdam, Helsinki, Stockholm, Dublin) • Metropolis in transition (Dortmund, Manchester, Rotterdam) • Knowledge peaks (Jönköping, Lund, Oxford, Cambridge)

Hvorfor er kultur en bra strategi i byutvikling?

Fordi en by uten kulturaktiviteter ikke er en by

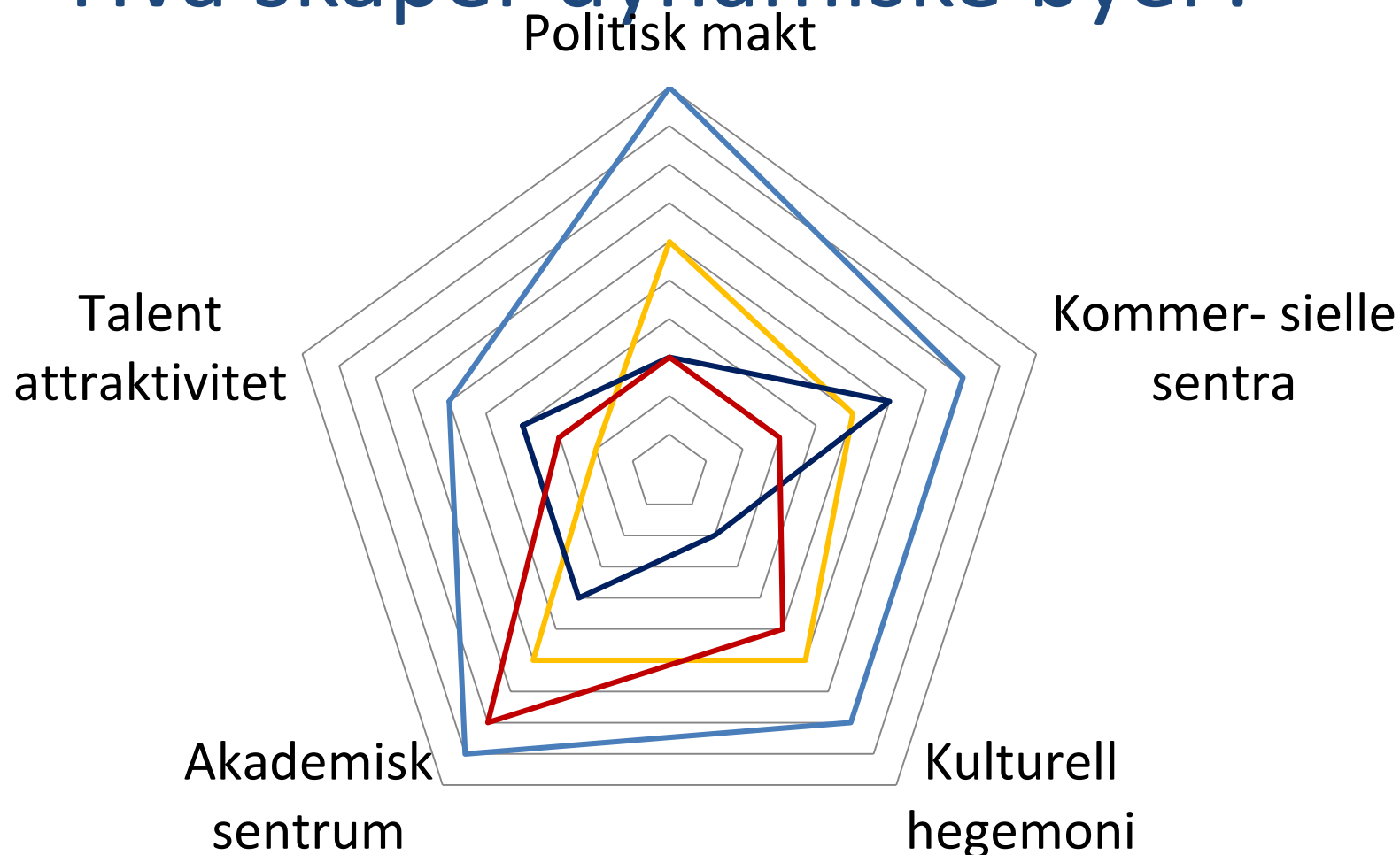

Oppsummert!

Hva er byvekstens dynamikk?

- Byen vokser fordi den vokser
 - $(1 + 1 = 5)$
- Veksten skaper spesialisering
- Kritisk masse vesentlig
- Eiendomsutvikling

Hva skaper dynamiske byer?

— Oslo — Bergen — Stavanger — Trondheim

Nok funksjoner

kommers

kultur

Kunnskap

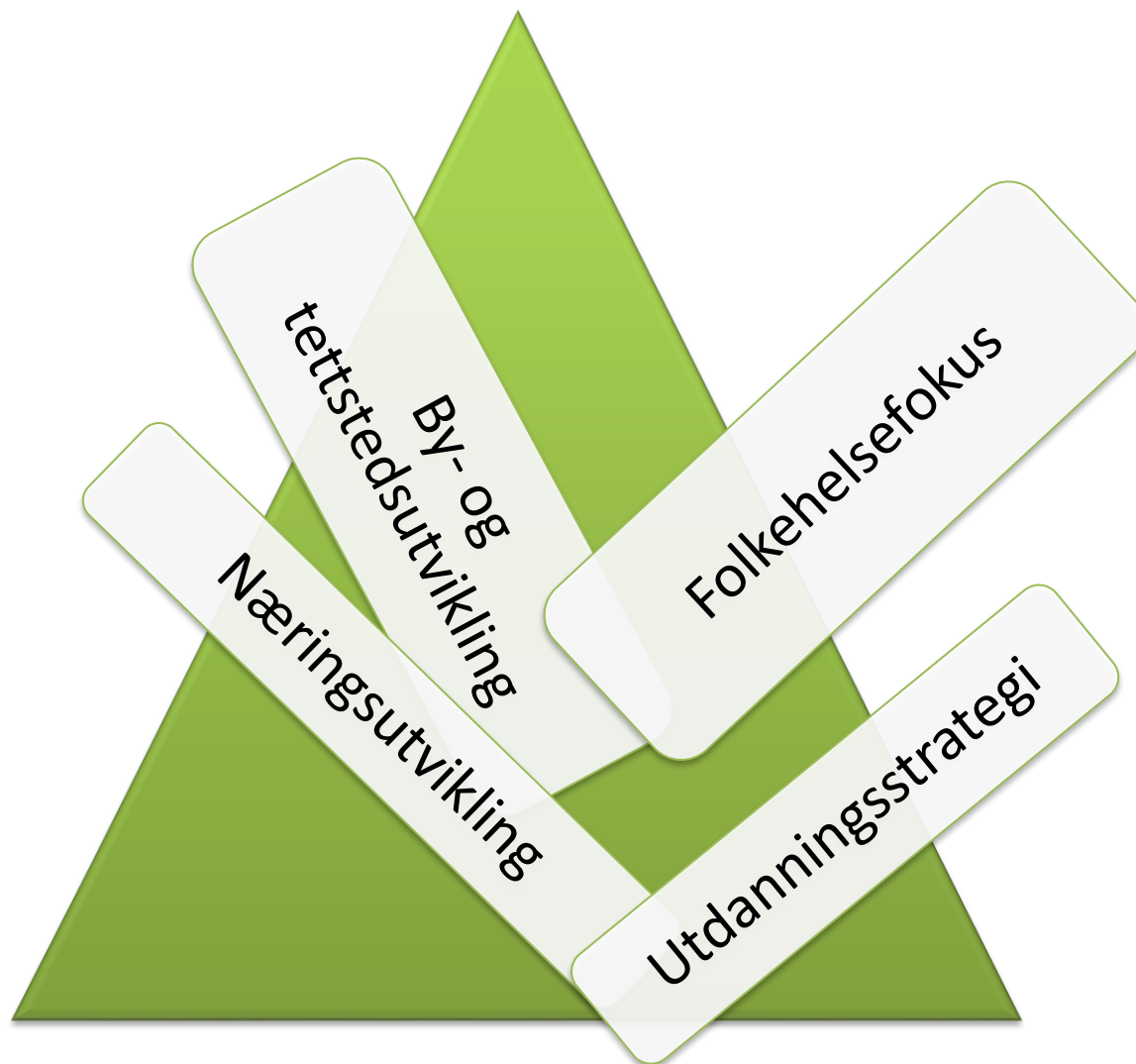
Politikk/administrasjon

Alt må inn i sentrum

- Valg av strategi: URBAN
- Bygg urban by, ikke banal by

Koble alt

forbilder

- Sykehus i sentrum – Trondheim
- Sentrumssatsning, boliger, kultur, arkitektur – Bodø
- Sentrum hele veien – Asker
- Sterk kommunalt driv som skaper struktur - Hammerfest
- Gratis kollektivtransport – Fredrikstad
- Aktivistisk, åpen kommune med sofistikert strategi for næringsutvikling – Arendal
- Nådeløst sentrumsfokus og frivillig sektors beste partner - Egersund

En attraktiv by og levende bysentrum
krever funksjonsmangfold og nok folk

